

В статье рассматриваются вопросы формирования педагогического мастерства будущих учителей способами театральной педагогики как одного из важных компонентов профессиональной компетентности учителя.

L.A. Kalinina

THE INFLUENCE OF THE THEATRE EDUCATION SCIENCE ON THE FORMATION OF THE PEDAGOGICAL CRAFT ON THE TEACHER'S

The question of the formation of the teacher's education science on the future teacher's by the means of the theatre science as one of the most important part of the special teacher's competence is showed in the article.

Стаття надійшла до редакції 30.06.10

УДК 378

*Борейко Н.Ю.
м. Харків, Україна*

**ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ**

Вступ. Висока динамічність розвитку світу та виробництва, а також інтеграція України до європейського простору збільшує конкуренцію на ринку навчальних послуг та висуває до освіти нові вимоги. Також, згідно з положеннями Болонської декларації реформування вищої освіти вимагає модернізації змісту підготовки майбутніх фахівців відповідно до сучасних світових вимог... [1]. Тому важливим стає формування фахівця готового до постійного розвитку та вдосконалення, і поряд з необхідним рівнем професійних знань та професійної компетентності він повинен мати високий рівень професійної культури (професійних цінностей та інтересів, певні особистісні якості, високий рівень творчого потенціалу).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін "культура", звичайно, не є новим. Своїм походженням воно зобов'язане латинському слову cultura (обробка, догляд, поліпшення). У такому значенні термін "культура" вживали філософи Б.Спіноза, Т.Мор та ін. У подальшому це поняття більше сприймалося у значенні просвіти, освіченості, вихованості людини. Сьогодні поняття "культура" передбачає спосіб визначення сфери історичної активності людини та її діяльності, як суб'єкта історичного процесу.

У науковій літературі з'явилися окремі роботи (А.Ашеров, І.Васильєв, О.Коваленко, Н.Ничкало та ін.), в яких трактується поняття «професійна культура», але для практичної організації процесу формування професійної культури цих праць недостатньо, необхідно, як зазначає Т.Назарова, "втілення тактики моделі її організації в навчальний процес через упровадження моделі останнього і тотожних йому моделей управління цим процесом" [2, с.10], тобто необхідно розробити та втілити модель навчально-виховного й управлінського процесу, що об'єднує у собі провідну концепцію та поетапний зміст, форми і засоби досягнення мети формування професійної культури. Розробка технології дозволяє зробити цей процес студентів керованим, а також забезпечують його корекцію.

Мета дослідження полягає у визначенні складових професійної культури та технології їх формування у студентів вищої технічної школи.

Результати дослідження. В енциклопедії професійної освіти "професійна культура визначається як характеристика рівня компетентності працівника (фахівця) і ставлення його до праці і до себе як суб'єкта праці" [3, с. 384].

Аналіз філософської, соціологічної, педагогічної літератури свідчить про те, що сутність і структура професійної культури учасників праці визначаються по-різному; часто як синоніми використовують поняття "культура праці", "культура виробництва", "професійна культура". Це зумовлено тим, що протягом тривалого часу питання культури і праці досліджувались паралельно. Праця була предметом дослідження економістів, котрі під культурою праці розуміли культуру умов, організацію праці і якість її результатів, тобто оцінювали культуру об'єкта праці, а не суб'єкта.

Намір визначити культуру суб'єкта праці сприяло оперуванню поняттям "професійна культура особистості". Уперше поняття "професійна культура" використовується в психолого-педагогічній літературі у 80-х років ХХ ст., зокрема в працях С.Батишева, Б.Ломова, Г.Соколової. Структура професійної культури включає в себе соціальний, власне професійний і морально-мотиваційний компоненти. Соціальний компонент визначається вмінням працювати в колективі, самодисципліною, ініціативністю, соціальною і творчою активністю, відповідальністю за результати праці. Професійний компонент характеризується компетентністю, рівнем організації, раціональним розподілом часу, ритмічністю, технологічною дисципліною, економічною і екологічною грамотністю. Морально-мотиваційний – виявляється у ставленні до праці як потреби, а також свідомості, сумлінності, гуманного ставлення до партнерів у суспільній діяльності, потреби в самоосвіті та самовдосконаленні, багатстві духовної культури [4]. Для формування професійної культури необхідна розробка педагогічної технології, що дозволить зробити цей процес студентів керованим.

Ще двадцять років тому технологічний підхід не використовувався у вітчизняній практиці, але нині розробка технології є обов'язковою вимогою до наукових педагогічних досліджень, їхнім якісним показником. Слово "технологія" грецького походження, означає "знання про майстерність", "мистецтво володіння процесом". Воно було запозиченим з промислового виробництва, де визначало ефективний процес виготовлення продукції. Використання поняття "технологія навчання" пов'язане, по-перше, зі стрімким розвитком науково-технічного прогресу, який зумовив технологізацію не тільки виробничої, а й гуманітарної сфери, по-друге, з незадовільним станом традиційних форм і методів навчання. У процесуальному розумінні технологія відповідає на питання: "як зробити (з чого і якими способами)?" [4, с.4]. Отже, основою технології навчання має бути ідея керування дидактичним процесом, проектування й відтворення навчального циклу. Традиційне навчання характеризується слабкою керованістю навчально-пізнавальною діяльністю, відсутністю активної позиції студента у навчальному процесі, слабкістю зворотного зв'язку та суб'єктивністю оцінки результатів навчання.

Самий термін "технологія" щодо навчального процесу було вперше вжито 1886 року американцем Дж. Саллі. Поняття "педагогічна технологія" в радянській педагогіці відоме з 20-х років ХХ ст., використовується у працях В.Бехтерева, А.Ухтомського, С.Шацького. У подальші роки сутність поняття досліджували В.Беспалько, В.Євдокимов, М.Кларін, І.Лернер, О.Пехота І.Прокопенко, Г.Селевко, С.Сисоева та інші. Поняття педагогічної технології має багато формулювань. Дискусія щодо сутності педагогічної технології дістала відображення в численних визначеннях багатьох авторів. Її суть зводиться до зіткнення крайніх точок зору: дехто вважає педагогічну технологію комплексом сучасних технічних засобів навчання, решта оголошує її процесом комунікації. Окрему групу становлять автори, які поєднують у понятті "педагогічна технологія" засоби і процес навчання.

Наведемо декілька близьких до нашого розуміння понять "педагогічної технології". Так, технологія, за визначенням В.Євдокимова, І.Прокопенка – "весь ланцюжок логічно впорядкованих навчально-виховних кроків, активів і циклів", "від початку і до закінчення навчання" [5]. Тож вони розглядають педагогічну технологію як проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці через деякі етапи. Це втілення на практиці алгоритму навчально-виховного процесу. Технологічний процес завжди передбачає певну послідовність операцій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) і умов. У процесуальному розумінні технологія відповідає на питання: "Як зробити (з чого і якими способами)?" [4, с.4].

В.Монахов зазначає: "Педагогічна технологія – це продумана у всіх деталях модель педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів та вчителя" [4]. Зроблений вченим акцент на створенні моделі забезпечення комфортних умов для студентів та викладачів є важливим для визначених нами концептуальних умов.

За визначенням ЮНЕСКО, "педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення усього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів у їхній взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм навчання" [2, с.23], тобто технологія є умовою оптимізації навченого процесу.

На нашу думку, найдосконалішим є визначення поняття "педагогічна технологія", розроблене С.Сисоевою – це створена адекватно до потреб і можливостей особистості і суспільства теоретично обґрунтована навчально-виховна система соціалізації, особистісного і професійного розвитку й саморозвитку людини в освітній установі, яка внаслідок упорядкованих професійних дій педагога за оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників освітнього процесу гарантовано забезпечує ефективну реалізацію свідомо визначеної освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога [4]. Важливо у цьому визначенні підкреслити розробку технології відповідно до потреб людини.

Грунтуючись на усе вище означене, у нашому дослідженні педагогічна технологія (є особистісно орієнтованою) – це система найраціональніших етапів, дій, операцій, процедур (з визначенням для кожного етапу – мети, методів та засобів її досягнення, а також ролі кожного учасника процесу) особистого професійного розвитку і саморозвитку студента у вищому навчальному закладі, з обов'язковим забезпеченням комфортних умов для усіх учасників освітнього процесу, яка внаслідок упорядкованих професійних дій педагога та студента гарантовано забезпечує ефективне досягнення свідомо визначеної освітньої мети та можливість відтворення процесу [6].

Мета технології – послідовне сприяння формуванню цілісної особистості фахівця, досконало підготовленого до високопродуктивної професійної діяльності. Для досягнення цієї мети передбачається комплексне вирішення таких завдань: формування мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної культури, до професійного вдосконалення і самовиховання та потреби в регулярних заняттях; формування системи професійних знань; забезпечення високого рівня фізичного стану, працездатності протягом всього періоду навчання і в професійній діяльності; опанування системи практичних професійних умінь і навичок; розвиток й удосконалення психофізичних можливостей, якостей і властивостей особистості; набуття раціональних рухових умінь і навичок; придбання досвіду творчого використання набутих знань, умінь та навичок для досягнення особистих і професійних цілей. Технологія має спрямовуватися на те, щоб студент бажав готуватися до професійної діяльності (мав мотивацію), знав як це робити (мав знання з основ організації свого професійного зростання), вмів підбирати засоби і правильно їх застосовував (практично реалізовував), а також контролював і коректував свою підготовку.

У педагогічній технології (з огляду на її особисту спрямованість) при побудові системи занять пріоритет надається цілям навчання, потім – формам і методам навчання. Зміст освіти, який складає основу організації традиційної системи ППФП, у цій технології є гнучкішою структурою. Тобто акцент з питання "чому вчити?" перенесено на питання "як навчати та як вчитися?". Зміст перестає бути жорстко визначеним. Він змінюється під впливом мотивів, професійних цілей та активності студентів, а також змін в виробництва та світі. Студенти вчаться бути рівноправними учасниками навчального процесу, при цьому здобуваючи не тільки додаткові права та свободи, а і додаткові обов'язки – несуть відповідальність за продуктивність навчального процесу.

Для практичної процесу формування професійної культури, необхідно втілення педагогічної технології, що є моделлю навчально-виховного й управлінського процесу і об'єднує у собі провідну концепцію та поетапний зміст, форми і засоби досягнення мети. Відповідно до визначених завдань у структурі педагогічної технології можливо визначити певні етапи досягнення необхідного результату: 1) мотиваційний; 2) когнітивно-орієнтовний; 3) діяльнісно-процесуальний, 4) контрольню-коректувальний.

На першому етапі – мотиваційному – основною метою є формування ціннісного ставлення до занять. Цей етап є найголовнішим, усі інші етапи повинні постійно збагачувати його результати. Основна мета другого етапу, когнітивного – сприяти усвідомленню необхідності занять кожним студентом, надання теоретичної основи, створення індивідуальної траєкторії професійного розвитку кожним студентом – розуміння своєї індивідуальної професійної сутності, на основі якої створюється персонал-технологія професійної підготовки. Метою наступного, третього – діяльнісно-процесуального етапу, є практична реалізація особистої програми – формування цілісної особистості інженера. Метою останнього, четвертого – контрольню-коректувального етапу, є перевірка рівня сформованості професійної культури.

Висновки. Визначено, що для підготовки конкурентоспроможної особистості фахівця необхідно педагогічний процес спрямувати на формування професійної культури, яка визначена як цілісне багаторівневе та багатокомпонентне утворення, до якого входить, мотиваційно-ціннісний, орієнтовний, операційний компоненти. Сучасна система підготовки фахівців інженерного профілю має приносити задоволення, стати потребою та формувати цілісну особистість з високим рівнем професійної культури. Для створення керованого процесу формування професійної культури було розроблено педагогічну технологію, яка складалась з наступних етапів: 1) мотиваційний; 2) когнітивно-орієнтовний; 3) діяльнісно-процесуальний, 4) контрольню-коректувальний.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми, актуальними та перспективними залишаються питання підготовки викладачів до впровадження технології формування професійної культури, розробки сучасних підручників з формування професійної культури.

Список літератури: 1. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) / За редакцією В.Г. Кременя. – Тернопіль: вид-во ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004. – 147с. 2. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За ред. О.М.Пехоти. – К.: "А.С.К.", 2003. – 255с. 3. Енциклопедія професійного образования: В 3-х т. / под ред. С.Я. Батышева. – АПОМ., 1999 – Т 2 М-П. – С. 414. 4. Педагогічні технології в неперервній освіті: Монографія (С.О.Сисоєва, А.М.Алексюк, П.М.Воловик, О.І.Кульчицька та ін.) / Заред. С.О.Сисоєвої – К.: Віпол, 2001 – 502с. 5. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічна технологія. – Х.: Основа, 1995. – 105с. 6. Борейко Н.Ю. Педагогічні умови професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – Х., 2008. – 20с.

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ

Визначено, що для підготовки конкурентоспроможної особистості фахівця необхідно педагогічний процес спрямувати на формування професійної культури, яка визначена як цілісне багаторівневе та багатокомпонентне утворення, до якого входить, мотиваційно-ціннісний, орієнтовний, операційний компоненти. Автор визначив складові професійної культури та технології їх формування у студентів вищої технічної школи.

Н.Ю. Борейко

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ СПЕЦИАЛИСТОВ ИНЖЕНЕРНОГО ПРОФИЛЯ

Определено, что для подготовки конкурентоспособной личности специалиста необходимо педагогический процесс направить на формирование профессиональной культуры, которая определена как целостное многоуровневое и многокомпонентное образование, в которое входит, мотивационно-ценностный, ориентировочный, операционный компоненты. Автор определил составляющие профессиональной культуры и технологии их формирования у студентов высшей технической школы.

N.Yu Boreyko

PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES OF FORMING OF PROFESSIONAL CULTURE OF SPECIALISTS OF ENGINEERING TYPE

It is certain, that for preparation of competitive personality of specialist it is necessary to point a pedagogical process at forming of professional culture, which is certain as integral education mnogourovnevoe and multicomponent, and in which is included, motivational-valued, reference, operating components. An author defined the constituents of professional culture and technology of their forming at the students of high technical school.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2010

УДК 006.35

*Лук'яненко Г.,
м. Київ Україна*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ

Постановка проблеми. Причини неузгодженості вимог роботодавців до рівня професійної підготовленості робітників пов'язані, перш за все, з об'єктивними процесами в суспільстві, а саме, з переходом від індустріального до інформаційного суспільства, орієнтацією виробництва на сферу обслуговування. Формування ринкової економіки, де, на відміну від планової, зростає рівень конкуренції між підприємствами, утворюється ринок праці як баланс між попитом та пропозицією робочої сили, сприяє підвищенню уваги до рівня кваліфікації виробничого персоналу. Крім того, бурхливий розвиток техніки, наукомістких технологій, створення нових форм і методів обслуговування